

ingediend op **23** (2021-2022) – Nr. 2-E
12 oktober 2022 (2022-2023)

Verslag

namens de Commissie voor Economie,
Werk, Sociale Economie, Wetenschap en Innovatie
uitgebracht door Kurt Vanryckeghem en Caroline Gennez
aan de Commissie voor Algemeen Beleid,
Financiën, Begroting en Justitie

over het ontwerp van decreet

van de algemene rekening
van de Vlaamse Gemeenschap
en van de rekeningen van de rechtspersonen
onder het gezag van de Vlaamse Regering
voor het begrotingsjaar 2021

Documenten in het dossier:

- 23** (2021-2022) – Nr. 1: Ontwerp van decreet
– Nr. 2-A t.e.m. D: Verslagen aan de Commissie voor Algemeen Beleid,
Financiën, Begroting en Justitie
- 23-E** (2021-2022) – Nr. 1: Beleids- en begrotingstoelichting bij de begrotingsuitvoering 2021
- 23-G** (2021-2022) – Nr. 1: Beleids- en begrotingstoelichting bij de begrotingsuitvoering 2021
- 36** (2021-2022) – Nr. 1: Rekeningenrapport van het Rekenhof over 2021

Samenstelling van de Commissie voor Economie, Werk, Sociale Economie, Wetenschap en Innovatie:

Voorzitter: Robrecht Bothuyne.

Vaste leden:

Allessia Claes, Maaïke De Vreese, Andries Gryffroy, Rita Moors, Axel Ronse;
Yves Buysse, Ilse Malfroot, Els Sterckx;
Robrecht Bothuyne, Kurt Vanryckeghem;
Tom Ongena, Maurits Vande Reyde;
Meyrem Almaci, Imade Annouri;
Caroline Gennez.

Plaatsvervangers:

Annick De Ridder, Maarten De Veuster, Philippe Muyters, Elke Sleurs, Tine van der Vloet;
Kristof Slagmulder, Klaas Sloomans, Wim Verheyden;
Stijn De Roo, Loes Vandromme;
Steven Coenegrachts, Bart Van Hulle;
Johan Danen, Björn Rzoska;
Els Robeyns.

Toegevoegde leden:

Kim De Witte.

INHOUD

I.	Deel Economie, Wetenschap en Innovatie	4
1.	Toelichting door de minister	4
1.1.	Programma Economie (EC)	4
1.2.	Programma Wetenschappelijk onderzoek (EE)	5
1.3.	Programma's Innovatie en Wetenschapscommunicatie (EF en EG) ...	5
1.4.	Apparaatskredieten van het Departement EWI.....	5
1.5.	Apparaatskredieten van VLAIO	6
1.6.	Begrotingsprogramma's zonder beleidsveld	6
1.7.	Conclusie voor het beleidsdomein EWI.....	6
1.8.	Rekeningenrapport van het Rekenhof: controle van coronasteun....	6
2.	Bespreking.....	9
2.1.	Tussenkomen van de leden.....	9
2.2.	Antwoord van de minister	10
II.	Deel Werk en Sociale Economie	10
1.	Toelichting door de minister	10
1.1.	Inleiding	10
1.2.	Toelichting begrotingstabellen	11
1.3.	Onderbenutting	11
2.	Bespreking.....	12
2.1.	Tussenkomen van de leden.....	12
2.2.	Antwoord van de minister	13
2.3.	Replieken.....	14
III.	Indicatieve stemming	15
	Gebouwde afkortingen	16
	Bijlagen: zie dossierpagina van dit document op www.vlaamsparlement.be	

De Commissie voor Economie, Werk, Sociale Economie, Wetenschap en Innovatie behandelde op 6 oktober 2022 het ontwerp van decreet van de algemene rekening van de Vlaamse Gemeenschap en van de rekeningen van de rechtspersonen onder het gezag van de Vlaamse Regering.

De algemene rekening werd samen geagendeerd met het Rekeningenrapport van het Rekenhof over 2021 (*Parl.St.* VI.Parl. 2021-22, nr. 36/1) en de BBT's begrotingsuitvoering 2021 Economie, Wetenschap en Innovatie (*Parl.St.* VI.Parl. 2021-22, nr. 23-E/1) en Werk en Sociale Economie (*Parl.St.* VI.Parl. 2021-22, nr. 23-G/1).

De getoonde presentaties zijn terug te vinden op de [dossierpagina](#) van dit document op www.vlaamsparlement.be.

I. Deel Economie, Wetenschap en Innovatie

1. Toelichting door de minister

Jo Brouns, Vlaams minister van Economie, Innovatie, Werk, Sociale Economie en Landbouw, geeft toelichting bij het deel EWI van de algemene rekening.

Ook in het jaar 2021 ondervond de Vlaamse economie nog een ernstige impact van de coronacrisis. Tegelijk was 2021 ook het jaar waarin de uitrol van het relanceplan Vlaamse Veerkracht van start ging. De ondersteuning van de economie en de kmo's, via specifieke financiële instrumenten in samenwerking met PMV, zoals bijvoorbeeld de heropstartlening, bleef dan ook nodig. Daarnaast steeg het gebruik van de kmo-portefeuille opnieuw in 2021.

2021 was ook een bijzonder sterk jaar voor onderzoek en innovatie. Sinds 2019 haalt Vlaanderen de 3 procentnorm voor O&O. Het hoort bij de beste leerlingen in de Europese klas. In 2021 werd opnieuw fors geïnvesteerd in innovatie door enerzijds de geplande opstapmiddelen in te zetten en anderzijds de extra middelen van het plan Vlaamse Veerkracht te gebruiken. Verschillende belangrijke O&O-initiatieven zagen het licht en VLAIO kon in 2021 een record aan innovatiesubsidies vastleggen.

Deze innovatie-impulsen zijn volgens de minister noodzakelijk om de transitie van het economische weefsel naar meer digitalisering en meer duurzaamheid waar te maken. Duurzaamheid en innovatie moeten hand in hand gaan.

1.1. Programma Economie (EC)

De minister overloopt de hoofdlijnen van de uitvoering van de begroting voor de verschillende beleidsprogramma's en start met het programma Economie. Dat bevat de beleidskredieten van VLAIO en een deel van het Fonds voor Innoveren en Ondernemen.

In de getoonde tabel staan twee lijnen voor de begrotingsaanpassing. De lijn tweede BA bevat de cijfers voor de jaarlijkse begrotingsaanpassing en de lijn tweede BA-JR betreft de begrotingsaanpassing naar aanleiding van corona.

Vooraf in het programma Economie zijn er grote verschillen tussen tweede BA en tweede BA-JR. De VAK-stijging tussen beide lijnen van 930 miljoen euro naar 1525 miljoen euro is te verklaren door veranderingen naar aanleiding van de coronauitgaven, zoals de aanwending van relancemiddelen en de coronaherverdelingen.

De begrotingsuitvoering wordt afgewogen ten opzichte van de lijn tweede BA-JR. Aan de uitgavenzijde bedragen de uitvoeringspercentages respectievelijk 98 en 99 procent in VAK en VEK. De onderbenutting is in hoofdzaak het gevolg van de lichte

onderbenutting van het krediet voor handelshuurleningen in het kader van de coronacrisis. In 2020 werd daarvoor een budget van 100 miljoen euro uitgetrokken maar werd slechts voor 3,4 miljoen euro aan leningen gegeven. Het saldo werd via een begrotingsruiter overgedragen naar 2021. Ondertussen werd voor ongeveer 14 miljoen euro aan handelshuurleningen verstrekt, dus veel minder dan verwacht. Het saldo werd daarnaast ook aangewend voor de voorschotten voor evenementen en de heropstartlening.

De algemene ontvangsten (AO) hebben een realisatie van slechts 61 procent. Dit is te wijten aan de later dan verwachte toekenning van de handelshuurleningen, waardoor ook de terugbetalingen later starten.

De toegewezen ontvangsten (TO) vertonen een negatief saldo van 17,383 miljoen euro. Dat is een gevolg van de jaarlijkse boekhoudkundige registratie van de totale geraamde waardeverminderingen (oninbare bedragen) op het historisch openstaande saldo aan verbintenissen van waarborgbeheer (-41,186 miljoen euro). Deze boeking wordt enkel bij uitvoering van de begroting opgenomen. Na deze correctie komt het saldo op 23,803 miljoen euro.

1.2. Programma Wetenschappelijk onderzoek (EE)

Aan de uitgavenzijde bedraagt het uitvoeringspercentage van de VEK 97 procent. De onderbenutting is in hoofdzaak het gevolg van:

- een budgettair overschot op projecten bij het FWO (4 miljoen euro);
- een verlenging van coronamiddelen waarvan de kosten pas in 2022 vallen (8 miljoen euro);
- een onderbenutting van de middelen voor de Lissabonstrategie (5 miljoen euro).

1.3. Programma's Innovatie en Wetenschapscommunicatie (EF en EG)

Het programma Innovatie kende een uitvoeringsgraad van 100 procent. Voor het programma Wetenschapscommunicatie was de uitvoeringsgraad 100 procent voor VAK en 97 procent voor VEK. De onderbenutting (324.000 euro) is te verklaren door een klein overschot op de acties betreffende 'sensibiliseren en samenleving' en op de verbintenissen met hoger onderwijs over wetenschapscommunicatie.

Het uitvoeringspercentage van de algemene ontvangsten op het programma Innovatie is te verklaren door een kleine afwijking op de terugbetalingen van de leningen van het Fonds Vlaanderen-Azië. Dit uitgedoofde instrument had tot doel Vlaamse kmo's in de Zuidoost-Aziatische groeiemarkten aan te moedigen. Er werd voor 107.000 euro aan betalingen ingeschreven, waarvan 99.000 euro kapitaalbetalingen en 8000 euro interestbetalingen. De interestbetalingen zijn in de begrotingsuitvoering toegewezen aan de apparaatskredieten (AO) van het Departement EWI.

Binnen het programma Innovatie realiseerde VLAIO een record aan vastleggingen voor O&O-bedrijfsprojecten. Er is een vastleggingspercentage van 100 procent.

1.4. Apparaatskredieten van het Departement EWI

De COVID-19-crisis heeft ook een impact gehad op de uitvoering van de apparaatskredieten. Er is een minimale aanrekening geweest op het woon-werkbudget. In het kader van buitenlandse zendingen werden er minder kosten gemaakt in VAK en VEK. Ook het budget voor investeringen en IT-middelen kon niet maximaal worden benut.

De algemene ontvangsten liggen hoger omdat de interestinkomsten uit het Fonds Vlaanderen-Azië hier worden aangerekend.

1.5. Apparaatskredieten van VLAIO

Ook bij VLAIO veroorzaken de mindere uitgaven (reiskosten, verplaatsingskosten enzovoort) door de coronacrisis een VAK-overschot. Het VEK-overschot is te verklaren door facturen die pas in 2022 werden ontvangen.

De toegewezen ontvangsten zijn dan weer aanzienlijk hoger, met een uitvoeringspercentage van 261 procent. De ontvangsten uit Europese projecten lagen hoger dan verwacht.

1.6. Begrotingsprogramma's zonder beleidsveld

In het programma B is er aan VAK-zijde slechts een benutting van 34 procent. Dit verschil tussen het budget en de uitvoering ervan wordt verklaard door verhoging van het budget met de middelen van het FFEU. Deze middelen (13 miljoen euro) zijn bestemd voor het investeringsprogramma van de Plantentuin Meise en ze werden in 2020 en 2021 wegens COVID-19 niet gebruikt.

Wat betreft de toegewezen ontvangsten merkt de minister op dat er in 2021 geen data uit de FRIS-databank werden opgevraagd. In 2020 stegen de toegewezen ontvangsten nog sterk door de extra verkoop van onderzoeksgegevens aan de federale overheid. In 2021 is dit uitgedoofd, waardoor er praktisch geen ontvangsten werden geregistreerd.

1.7. Conclusie voor het beleidsdomein EWI

Het uitvoeringspercentage van de uitgaven van het beleidsdomein EWI bedraagt 98 procent.

Ook 2021 werd nog sterk gekenmerkt door de coronacrisis. Ondanks de aanhoudende impact van de pandemie kende de Vlaamse economie een sterk herstel. Het jaar 2021 werd onder meer gekenmerkt door de uitrol van het relanceplan Vlaamse Veerkracht.

De verschillen tussen het budget en de uitvoering werden veroorzaakt door later dan geplande terugbetalingen van handelshuurleningen, waardeverminderingen bij de ontvangsten en de impact van de coronacrisis op de uitgaven.

Het beleidsdomein is er volgens de minister in 2021 in geslaagd de plannen en ambities van de beleidsnota EWI voor de ondersteuning van het economisch beleid, de innovatie en het wetenschappelijk onderzoek onverminderd uit te voeren.

1.8. Rekeningenrapport van het Rekenhof: controle van coronasteun

De minister gaat in op vragen van Maurits Vande Reyde die hij op voorhand schriftelijk kreeg. Op basis van het Rekeningenrapport van het Rekenhof stelde het lid vragen over de controle op de coronasteun.

Tot 1 oktober 2022 werden er na risico-evaluatie 26.250 dossiers aanvullend gecontroleerd door de inspectiedienst van VLAIO.

VLAIO heeft in totaal 18.373 procedures voor terugvorderingen opgestart. 10.364 procedures (56 procent) hadden betrekking op de coronahinderpremie. Dat was de eerste, forfaitaire maatregel.

Over de verschillende coronasteunmaatregelen heen werd tot op 28 september 2022 initieel voor 124 miljoen euro teruggevorderd. Hiervan werd voor 11 miljoen euro aan terugvorderingen geannuleerd wegens een ingewilligd administratief

bezwaar of beroep bij de bevoegde rechtbank. Van de overblijvende terugvorderingen werd reeds 60 miljoen euro terugbetaald en 5 miljoen euro gecompenseerd. De schuldcompensatie betreft de goedgekeurde steun in latere steunmaatregelen, die in mindering wordt gebracht van de openstaande schuld. Hierdoor bedraagt het openstaande saldo momenteel 48 miljoen euro.

Als de onderneming in de onmogelijkheid is om de schuld in één keer terug te betalen, kan zij een afbetalingsplan aanvragen. Momenteel werden er door VLAIO 1761 afbetalingsplannen goedgekeurd voor een totaal bedrag van 8.471.471 euro.

Indien de onderneming haar schuld niet tijdig terugbetaald binnen de dertig dagen na datum van de terugvorderingsbrief, ontvangt ze een enige aanmaning en ingebrekestelling. Als ze alsnog nalaat de schuld terug te betalen, wordt het dossier overgedragen aan de Centrale Invorderingscel van VLABEL voor gedwongen invordering. Momenteel werden in totaal 1032 dossiers doorgestuurd naar de CIC, voor een totaal terugvorderingsbedrag van 12 miljoen euro.

Maurits Vande Reyde vroeg verder in hoeveel dossiers er onbewust vergissingen werden gemaakt door de aanvrager en in hoeveel dossiers er indicaties zijn van het bewust verstrekken van verkeerde informatie of fraude. De minister antwoordt dat wanneer er na de controle een sterk vermoeden van fraude rijst het dossier wordt overgemaakt aan de Centrale Dienst voor de Bestrijding van Corruptie of aan de regionale parketten als het om fraudenetwerken gaat. Momenteel zijn er 639 dossiers van 127 ondernemingen in behandeling bij de CDBC en 1591 dossiers van 286 ondernemingen in behandeling bij de parketten.

Twee ondernemingen werden tot nu toe uitgesloten van VLAIO-steun. De minister merkt daarbij op dat deze maatregel op basis van administratieve vaststellingen alleen van toepassing is op dossiers ingediend vanaf 16 juni 2021. Voor de dossiers met een vermoeden van fraude zal na juridische afhandeling een uitsluiting volgen.

Maurits Vande Reyde verwijst naar de vaststelling van het Rekenhof dat na inspectie bleek dat bij de omzetgerelateerde premies 76.330 ondernemingen in het betrokken kwartaal niet de vereiste omzetsdaling van minstens 60 procent kenden. 27.243 ondernemingen vertoonden zelfs een omzetsijging. Hoe kan dit verklaard worden en welke conclusies kunnen hieruit worden getrokken?

De minister stelt dat de aangehaalde cijfers steunaanvragen betreffen en niet unieke ondernemingen. Maar het blijven opmerkelijk hoge cijfers. Een gedeeltelijke verklaring is te vinden in vier elementen:

- De periode van de btw-aangiftes, doorgaans per kwartaal, stemt niet altijd volledig overeen met de gevraagde referentie- of bewijsperiode van de omzetgegevens.
- In bepaalde gevallen, zoals ziekte, kan worden gekozen voor alternatieve referentieperiodes.
- Sommige sectoren werden als verplicht gesloten beschouwd. Ze moesten geen omzetsdaling aantonen, maar kregen wel toestemming om omzet te realiseren via takeaway of onlineverkoop.
- Starters konden gebruikmaken van een financieel plan als bewijs voor de omzet in de referentieperiode.

In veel gevallen blijken deze eerste vaststellingen wel een goede parameter voor de risicoanalyse. Een groot deel van de dossiers die op basis van deze gegevens worden gecontroleerd, blijken na inspectie inderdaad niet de vereiste omzetsdaling te hebben of zelfs een omzetsijging gekend te hebben. De conclusie is dat er in veel gevallen door ondernemers onterecht steun werd aangevraagd op basis van opgegeven omzetsdaling. Inmiddels werden er door VLAIO voor de verschillende omzetgerelateerde premies 8009 terugvorderingen opgestart.

Het lid informeerde verder naar de voornaamste anomalieën die blijken bij inspectie. Bij de coronahinderpremie is de voornaamste anomalie duidelijk dat er geen publiek toegankelijke locatie was. Bij de omzetgerelateerde premies betreft het vooral het niet behalen van de voor steun vereiste omzetsdaling. Opmerkelijk is dat een deel van de ondernemingen gewoonweg niet reageert op de vraag tot bijkomende informatie naar aanleiding van de controle, wellicht omdat ze weten dat ze de steun onterecht hebben aangevraagd. In die gevallen is het ook niet altijd uit te maken welke anomalie er is.

Het Rekenhof merkte op dat er voor de niet-btw-plichtige beroepen geen datagedreven inspectie mogelijk is. Maurits Vande Reyde vroeg of een inschatting kan worden gemaakt van het aandeel van deze groep in de totale steun. De minister antwoordt dat op basis van de NACE-codes het aandeel van deze groep geschat wordt op 4,1 procent van de uitbetaalde steun en 6,6 procent van het aantal dossiers. VLAIO werkt nog steeds aan een gegevensuitwisseling met het RIZIV om ook voor deze sectoren gerichte controles te kunnen uitvoeren door middel van risicoanalyse. Bij klachten of uitdrukkelijke aanwijzingen uit het werkveld wordt er ad hoc ook controle uitgevoerd bij de niet btw-plichtigen.

Volgens Maurits Vande Reyde was er in het verleden sprake van onvoldoende toegang tot federale databanken (van btw, RSZ enzovoort) om gerichte controles te kunnen uitvoeren. Hoe verloopt dit momenteel? De minister antwoordt dat de menselijke samenwerking met de betrokken federale diensten goed verloopt maar dat de procedures bijzonder omslachtig en tijdsintensief zijn. Dat heeft deels te maken met het feit dat het vaak over persoonsgegevens gaat.

Via de FOD Financiën werden in 2021 verschillende datasets ontvangen na het afsluiten van protocollen. Er lopen nog contacten voor verdere gegevens. Ook vanwege het RSVZ werden al gegevens over aansluiting bij het sociaal verzekeringsfonds en het betalen van sociale bijdragen ontvangen. Met het RIZIV lopen de gesprekken nog.

Het lid informeerde verder naar de inschatting van de minister van de opmerkingen van het Rekenhof en naar de stand van zaken van de versterking van de inspectiedienst. Acht VLAIO het haalbaar om de controle af te ronden binnen de eindtermijn? De minister merkt eerst op dat de Vlaamse Regering de beslissing heeft genomen om vanaf de zomer van 2021 enkel nog coronasteun uit te betalen nadat er controle op basis van externe gegevens kon plaatsvinden. Ook voor de energiesteun die nu wordt uitgewerkt, zal er maar uitbetaald worden na controle.

Daarnaast heeft de minister aan VLAIO de opdracht gegeven om een blauwdruk uit te werken voor een optimale organisatie van de crisissteun. Daarbij moet het ook mogelijk zijn om meer proactief afspraken te maken over automatische koppeling met andere overheidsdatabanken. Verder moet er in een adequaat inspectieplan worden voorzien.

Voor de minister is het noodzakelijk dat VLAIO de inspectie van coronadossiers kan voortzetten. Daarom zal hij aan de Vlaamse Regering vragen om de personeelskredieten voor coronacontroles uit te breiden naar 2023 en 2024. Dat dossier wordt binnenkort geagendeerd.

2. Bespreking

2.1. Tussenkomensten van de leden

Tussenkomenst van Maurits Vande Reyde

Maurits Vande Reyde verduidelijkt dat hij de vragen stelde omdat in het Rekeningenrapport enkele opmerkingen staan die tot nadenken stemmen. Zo stelt het Rekenhof dat met de huidige personeelsbezetting niet alle dossiers binnen de termijn van vijf jaar kunnen worden gecontroleerd. Dit betekent dat heel wat dossiers zullen verjaren en dat er niet meer kan worden teruggevorderd. Uit een check op basis van informatie waarover de FOD Financiën beschikt, blijkt dat 76.330 ondernemingen in het betrokken kwartaal niet de vereiste omzetsdaling van minstens 60 procent hebben gekend. Bovendien kenden 27.243 ondernemingen zelfs een omzetsijging. Voor het lid betekent dit dat de controles moeten worden versterkt. In deze economisch onzekere tijden kan het niet dat ondernemers wegkomen met onterecht aangevraagde steun.

VLAIO heeft in totaal 18.373 procedures voor terugvorderingen opgestart. Over de verschillende coronasteunmaatregelen werd initieel voor 124 miljoen euro teruggevorderd, waarvan al 11 miljoen euro aan terugvorderingen werd geannuleerd. Het lid concludeert hieruit dat de controlecapaciteit moet worden versterkt en dat de samenwerking met de FOD Financiën nog kan worden verbeterd. Dat is onder meer belangrijk in het kader van de nieuwe energiesteunmaatregelen maar ook voor de vele ondernemingen die te goeder trouw handelen. Het is voor *Maurits Vande Reyde* alvast een goede zaak dat de personeelskredieten voor de controle worden verlengd.

Het Rekenhof stelt ook dat er een toelichting bij de begrotingsuitvoering ontbreekt voor PMV en FWO Vlaanderen. Hoe komt dit en hoe kan dit in de toekomst worden vermeden?

Tussenkomenst van Axel Ronse

Axel Ronse vindt de vragen van *Maurits Vande Reyde* zeer terecht. Het lid is geschokt door de cijfers over onterecht toegekende steun die de minister heeft toegelicht. Het is wel hoopgevend dat de controle werkt. Voor sommige van de aangehaalde redenen kan begrip worden opgebracht, bijvoorbeeld omdat de ondernemer nog niet wist of hij aan de voorwaarden zou voldoen. Maar er zijn ook onaanvaardbare redenen, met name aanvragers die bewust hebben gefraudeerd. Kunnen de ondernemingen waarvan vaststaat dat ze bewust hebben gefraudeerd niet worden uitgesloten van alle Vlaamse ondersteuningsmechanismen en minstens van de aangekondigde energiematregelen? Deze commissie keurde eerder al de uitsluiting goed van de dienstenchequegebruikers die duidelijk misbruik maken van het stelsel.

Tussenkomenst van Björn Rzoska

Björn Rzoska heeft de BBT over de begrotingsuitvoering goed gelezen. In het algemeen vindt het lid weinig terug over de prestatiebegroting. Ook de BBT voor WSE bevat geen indicatoren om na te gaan of de doelstellingen zijn gehaald. De omzendbrief VR 2019/11 betreffende beleids- en regelgevingsprocessen bevat nochtans een heel duidelijke passage over aandacht voor prestatie- en beleidsindicatoren in de begrotingsuitvoering.

De SERV bracht in juni 2022 een advies en een achtergrondrapport uit over de Vlaamse Brede Heroverweging als opstap naar een structureel evaluatiebeleid. Dat advies werd al in de commissie voor Algemeen Beleid besproken. Het Departement

EWI heeft volgens het lid een zeer goed rapport afgeleverd in het kader van de VBH, waarin alle instrumenten tegen het licht worden gehouden. Daarvan is in de BBT bij de begrotingsuitvoering 2021 geen spoor terug te vinden en dat vindt Björn Rzoska merkwaardig, temeer omdat de omzendbrief van de Vlaamse Regering vermeldt dat elke BBT een overzicht moet bevatten van de geplande beleidsevaluaties (onderzoeks- en evaluatieagenda). De SERV roept het Vlaams Parlement op dit actief te bewaken. Het is goed dat er een overzicht is van de ingezette middelen, maar de vraag is of deze middelen ook het beoogde effect hebben.

Het lid roept de minister op volgend jaar meer aandacht te hebben voor het rapport van zijn departement in het kader van de VBH. Het is echt de bedoeling om beleidsevaluaties en uitgaventoetsingen structureel te verankeren in het beleidsproces. Die algemene opmerking geldt ook voor de BBT bij het beleidsdomein WSE.

2.2. Antwoord van de minister

Minister *Jo Brouns* wil bekijken of er meer met prestatie-indicatoren kan worden gewerkt. Hij erkent dat de BBT vooral informatie bevat over de procesindicatoren. Het is moeilijk om de effecten jaarlijks te beoordelen. Op metaniveau zijn er indicatoren voor de prestaties, bijvoorbeeld inzake innovatieleiderschap en het aantal starters.

De cijfers over het aantal terugvorderingen zijn inderdaad opvallend. Voor het energiepakket dat nu wordt uitgewerkt, wordt daarop geanticipeerd. Er zal een voorafgaande controle gebeuren.

In twee gevallen werden ondernemingen uitgesloten van verdere VLAIO-steun. Dat kan enkel op basis van administratieve vaststellingen voor dossiers ingediend vanaf 16 juni 2021. Voor de dossiers met een vermoeden van fraude zal na juridische afhandeling een uitsluiting volgen. Die dossiers gaan naar het parket dat na beoordeling administratief kan beslissen om een onderneming voor vijf jaar uit te sluiten van steun.

II. Deel Werk en Sociale Economie

1. Toelichting door de minister

1.1. Inleiding

Minister *Jo Brouns* geeft toelichting bij het deel WSE van de begrotingsuitvoering 2021. Hij verwijst naar de impact van de coronacrisis en de Oekraïneoorlog, waardoor de energieprijzen nog sterker toenamen. Al deze crisissen hebben een grote impact op de Vlaamse bedrijven en arbeidsmarkt. Ze doen een voortdurend appel aan de wendbaarheid en het aanpassingsvermogen van bedrijven. Tezelfdertijd blijven de structurele uitdagingen, zoals de arbeidsmarktkrapte en de transitie naar een digitale samenleving, bestaan. De krapte doet zich voelen in steeds meer sectoren en bedrijfstakken en dat heeft grote gevolgen voor de productie en voor de maatschappelijke dienstverlening. De werkdruk in vele bedrijven is hierdoor hoog.

Deze prioriteiten zijn niet nieuw in het beleid. Met de voorliggende begrotingsuitvoering kan worden teruggeblikt op de vele acties en beleidsinitiatieven die in 2021, tijdens maar ook ondanks de langdurende coronacrisis, werden genomen om zuurstof te geven aan een arbeidsmarkt in hevige turbulentie.

Om de ambities waar te maken, wordt sterk ingezet op de strategische doelstellingen uit de beleidsnota, met name:

- meer mensen aan het werk;
- sterkere loopbanen binnen een stimulerend leerklimaat;
- veerkrachtige ondernemingen in een toekomstbestendige arbeidsmarkt.

1.2. Toelichting begrotingstabellen

Het totale beschikbare krediet over de drie beleidsvelden heen, exclusief apparaatsuitgaven en provisies, bedroeg in 2021 afgerond 3,7 miljard euro aan VAK en VEK. Dit is meer dan 100 miljoen euro extra ten opzichte van het toegekende budget bij de begrotingsaanpassing 2021. Het bijkomende budget werd overgemaakt via herverdeling vanuit andere beleidsdomeinen, waaronder de indexprovisie en relanceprovisie.

De begrotingsuitvoering 2021 – exclusief apparaatsuitgaven en provisies – bedroeg 3,6 miljard euro in VAK. Dat betekent dat 97 procent van het beschikbare VAK-budget ook effectief werd besteed.

Aan de VEK-zijde bedroeg de begrotingsuitvoering in 2021 afgerond 3,6 miljard euro of 96 procent van het beschikbare VEK-budget. Het beleidsveld Werk (programma JD) met een uitvoering van 2,8 miljard euro heeft hier het grootste aandeel in. Het beleidsveld Competenties heeft met 98 procent de hoogste uitvoeringsgraad van de drie beleidsvelden.

1.3. Onderbenutting

De minister toont een tabel met de relevantste onderbenutting van kredieten. Die situeren zich bij de aanwervingsincentives voor langdurig werkzoekenden, de transitiepremie, de dienstencheques, het Vlaams Zorgkrediet (Vlaamse Gemeenschap) en de sociale inschakelingseconomie.

De onderbenutting voor de maatregel aanwervingsincentives voor langdurig werkzoekenden bedroeg 70 procent in VAK en 40 procent in VEK. Het decretaal toegekende krediet, dat voorzag in een noodzakelijk behoud van de totale middelen, hield geen rekening met de eigenlijke budgetbehoefte. Het is de ambitie van de minister om deze middelen in lijn met het recente werkgelegenheidsakkoord te heroriënteren naar een doelgroepenvermindering voor mensen zonder recente duurzame werkervaring.

In het kader van de relance werd de transitiepremie vanaf 1 april 2021 tijdelijk (tot 31 maart 2022) uitgebreid tot alle leeftijden en werd het bedrag van de premie gehalveerd. De verwachte toename van het aantal aanvragen heeft zich in eerder beperkte mate gerealiseerd. Door het ongunstige ondernemingsklimaat door de coronapandemie zijn veel kandidaat-ondernemers die een prestarterstraject volgden uiteindelijk niet doorgestroomd naar een zelfstandige activiteit in hoofdberoep. Dat leidde tot een onderbenutting van deze maatregel van 49 procent aan VAK en 19 procent aan VEK.

De derde maatregel met een relevante onderbenutting is de maatregel dienstencheques. De onderbenutting bedroeg in 2021 bijna 72 miljoen euro VAK (5 procent) en bijna 96 miljoen euro VEK (7 procent). De coronacrisis had ook in 2021 nog impact op de uitvoeringsgraad van deze maatregel. Er werd 4,3 procent minder dienstencheques aangekocht dan geraamd. Daarnaast was het voor ondernemingen door de coronapandemie niet altijd evident om opleidingen te organiseren. Ze ontvingen voor het opleidingsjaar 2021 wel een eenmalige verhoogde tegemoetkoming per dossier, omdat de verspreiding van het coronavirus en de daarmee gepaard gaande veiligheidsvoorschriften de kostprijs voor het organiseren van opleidingen sterk deed toenemen.

De onderbenutting bij het Vlaams Zorgkrediet (Vlaamse Gemeenschap) is voornamelijk te verklaren door een minder sterke stijging dan verwacht van het aantal aanvragen. Bij de begrotingsaanpassing 2021 werd een stijging met 10 procent verwacht. Maar het aantal aanvragen steeg in 2021 slechts met 5 procent tegenover het aantal in 2020.

Voor de SINE-maatregel was er in 2021 een onderbenutting van 7 miljoen euro of 14 procent VAK/VEK. De vertraagde invulling, in het bijzonder van het beschikbare LDE-contingent, is een mogelijke oorzaak van deze onderbenutting.

2. Bespreking

2.1. Tussenkomen van de leden

Tussenkomen van Tom Ongena

Tom Ongena verwijst naar het Rekeningenrapport. Hoewel er eind 2021 een werkgelegenheidsgraad van 75,9 procent werd bereikt, stelt het Rekenhof dat er nog bijkomende inspanningen nodig zijn in het traject richting een werkzaamheidsgraad van 80 procent. Met name zouden er eind 2024 120.000 extra werkenden aan de slag moeten zijn. Natuurlijk werd er in 2022 al een nieuw werkgelegenheidsakkoord gesloten, maar dat moet nog worden uitgevoerd.

Het Rekenhof stelt verder dat de beschikbare gegevens niet toelaten om een uitspraak te doen over de duurzaamheid van de met doelgroepenverminderingen gecreëerde tewerkstelling, noch over de vraag of alle belanghebbenden met de maatregel worden bereikt. Met andere woorden: de vraag is of werkgevers wel de weg naar de RSZ-kortingen vinden. Uit de cijfers van de minister blijkt dat er bij de aanwervingsincentive voor langdurig werkzoekenden een onderbenutting van het VAK is van 70 procent. Dat bevestigt volgens Tom Ongena dat werkgevers de maatregel niet kennen of de maatregel te omslachtig vinden. Gaat de minister aan de slag met de opmerkingen van het Rekenhof?

In het nieuwe werkgelegenheidsakkoord wordt de aanwervingsincentive omgevormd tot een RSZ-korting en uitgebreid naar de niet-beroepsactieven. In de begroting 2023 zouden er ook aanpassingen van de doelgroepenverminderingen komen. Kan de minister daar al meer informatie over geven? Kadert dit alles in de ambitie om de RSZ-kortingen efficiënter te maken en de werkzaamheidsgraad te verhogen?

Tussenkomen van Caroline Gennez

Caroline Gennez stelt vast dat er voor de doelgroepenvermindering voor oudere werknemers meer dan 80 miljoen euro meer werd uitgegeven dan geraamd bij de begrotingsaanpassing 2021. Dat is veel voor een maatregel waarvan geweten is dat hij niet goed werkt. Is er geen sprake van een reële stijging van het aantal werknemers dat in aanmerking komt?

De aanwervingsincentive zou worden geheroriënteerd naar een RSZ-korting en uitgebreid naar mensen die niet beroepsactief zijn. Vooruit wil dit met een welwillend oog bekijken.

In de begroting voor 2023 zou er een besparing op het doelgroepenbeleid komen van 40 miljoen euro. Zijn dit de middelen die vanuit de bevoegdheid van de minister verschuiven om, zoals in het begrotingsakkoord afgesproken, de extra middelen voor het groeipakket te compenseren? Dat was zo in de pers te lezen.

Vooruit kan het zinvol zijn om de doelgroepenkortingen te herbekijken en onder meer te investeren in de toeleiding van werkzoekenden naar de kinderopvang, waar er handen te kort zijn. Voor die sector wordt nu 100 miljoen euro extra uitgetrokken om een aantal ingrepen te doen. Maar een verlaging van de werkdruk is voor de werknemers in de sector een eerste prioriteit. Flankerend beleid is nodig. Een veilige, betaalbare en toegankelijke kinderopvang kan bijdragen tot een meer inclusieve arbeidsmarkt.

Ook in de kredieten voor de dienstencheques is er een onderbenutting. De minister verwees naar de impact van de coronacrisis op het gebruik van dienstencheques in 2021. In de dienstenchequesector is het loon karig en werd er lang onderhandeld en actie gevoerd om tot een sociaal akkoord te komen. Kan het budget dat niet werd uitgegeven, meer dan 71 miljoen euro, niet in het dienstenchequestelsel blijven? De noden in de sector zijn erg groot en het zou een gemiste kans zijn om het onderbenut budget terug naar de algemene middelen te laten vloeien. Ze kunnen worden gebruikt voor werkbaar werk en opleiding in de dienstenchequesector. Hoe ziet de minister dat?

Verder is er een onderbenutting van de middelen voor de aanmoedigingspremie socialprofitsector en privésector. De BBT vermeldt dat het aantal goedgekeurde dossiers in 2021 met 7 procent daalde voor de privésector en met 12 procent voor de socialprofitsector. Caroline Gennez pleitte al eerder voor een betere afstemming van de Vlaamse maatregelen op de federale thematische verlopen. Volgens de minister is het aantal aanvragen gedaald omdat minder mensen tijdskrediet opnemen. Los daarvan ligt volgens het lid het aantal aanvragen voor de aanmoedigingspremie in Vlaanderen veel lager dan het aantal aanvragen in Vlaanderen voor de federale verlofstelsels waaraan een premie is verbonden. Vlaanderen mist dus kansen om mensen te ondersteunen om die verlopen op te nemen en daarmee de balans tussen werk en privéleven in evenwicht te houden. Voor Caroline Gennez maakt het niet uit welk bestuursniveau het premiestelsel afstemt op dat van het andere niveau. Maar werknemers zouden maximaal hun rechten moeten kunnen uitputten, zeker als het gaat over een betere afstemming van werk en gezinsleven en dus over het mogelijk maken van langere en duurzame loopbanen. Kan de aanmoedigingspremie niet automatisch worden toegekend als mensen een federaal thematisch verlof opnemen?

Tussenkoms van Axel Ronse

Axel Ronse waarschuwt voor de reflex om bij elke onderbenutting van begrotingskredieten een nieuwe bestemming voor de middelen te zoeken. Het gaat om geld dat wordt verdiend door alle mensen die werken, sparen en ondernemen. Men moet bij onderbenutting ook kunnen beslissen om het voortaan met minder middelen te doen.

Tijdens de vorige regeerperiode stelde de N-VA-fractie al dat de aanwervingsincentive voor langdurig werkzoekenden geen slimme maatregel is. Werkgevers zijn niet op zoek naar premies maar naar talentvolle medewerkers die potentieel hebben en willen opgeleid worden. De middelen worden nu geheroriënteerd naar een doelgroepen-korting, overeenkomstig het VESOC-akkoord. Ook daar heeft *Axel Ronse* vragen bij. Als de automatische indexering van de lonen er komt, zal de loonkost nog fors stijgen. Kan het Rekenhof niet worden gevraagd om na te gaan of die doelgroepen-korting dan nog efficiënt is? Zal de kleine verlaging via de RSZ-korting voldoende zijn om werkgevers te overtuigen die doelgroepen een kans te geven? Hoe ziet de minister de band tussen de doelgroepen-korting en de automatische indexering van de brutolonen?

2.2. Antwoord van de minister

Minister *Jo Brouns* antwoordt eerst op de opmerking van Tom Ongena over het ontbreken van gegevens bij het Departement WSE om het resultaat van de doelgroepen-kortingen te monitoren. De minister denkt dat het ontwikkelen van een publiek dashboard belangrijk is en dat staat ook ingepland voor het najaar van 2022. Het dashboard zou einde 2022 beschikbaar moeten zijn.

Er is al een evaluatie geweest van het instrument van de doelgroepen-korting voor oudere zittende werknemers. Uit de studies in het kader van de VBH bleek al dat,

gelet op de veroudering van de bevolking en de evolutie van de pensioenleeftijd, het instrument selectiever en gericht mag worden ingezet. De leeftijdsgrens wordt geleidelijk opgetrokken. Door de krapte op de arbeidsmarkt zullen werkgevers minder snel geneigd zijn oudere werknemers te ontslaan. De werkzaamheidsgraad bij ouderen neemt ook toe.

Door de hoge inflatie is de groep gerechtigden op de doelgroepenkorting voor zittende oudere werknemers kleiner geworden. Een deel van wat men de inflatiebonus zou kunnen noemen, met name 38,5 miljoen euro, kan worden benut om kinderen die recht hebben op een sociale toeslag een bonus van 100 euro te geven in 2022 en 2023, zoals in het politieke akkoord is afgesproken.

De onderbenutte middelen voor de dienstencheques worden op dit moment niet opnieuw uitgegeven.

De afstemming van de aanmoedigingspremie op de federale verlofstelsels kan verder worden onderzocht. Hiervoor zal er contact worden opgenomen met de federale diensten. De onderbenutting van het Vlaams Zorgkrediet is voornamelijk te verklaren door een minder sterke stijging van het aantal aanvragen dan verwacht. Bij de begrotingsaanpassing 2021 werd nog uitgegaan van een stijging van 10 procent maar de stijging bleef beperkt tot 5 procent. Ook hier speelt mogelijk nog altijd een corona-effect.

2.3. Replieken

Tom Ongena vraagt verduidelijking over de verwijzing naar een inflatiebonus en de verschuiving van 38,5 miljoen euro. Betekent dit dat de groep begunstigde oudere werknemers kleiner wordt omdat de loongrenzen niet worden geïndexeerd en dat die middelen dan elders worden ingezet?

Minister *Jo Brouns* stelt dat het correct is dat, ingevolge het niet indexeren van het loonplafond, de doelgroep die in aanmerking komt voor de doelgroepenkorting voor zittende werknemers afneemt, nu de lonen stijgen. Hij bevestigt dat die onbenutte middelen eenmalig elders worden ingezet in 2023 en 2024. Daarnaast wordt vanaf 2025 de leeftijdsgrens voor de korting opgetrokken tot 62 jaar.

Axel Ronse herhaalt zijn vraag over de doelmatigheid van de doelgroepenkortingen als de automatische loonindexering doorgaat. De RSZ-korting kan een onderdeel zijn van de beslissing om bijvoorbeeld een oudere werknemer aan te werven. Als het brutoloon van die werknemer echter met 12 procent of meer zou stijgen, is de vraag of de korting dan een werkgever nog kan overhalen om iemand extra aan te werven.

Minister *Jo Brouns* antwoordt dat het mogelijk is dat er een spanningsveld is met de loonindexering. De Vlaamse Regering doet wat ze kan op Vlaams niveau. Het inzetten van de schaarse middelen die beschikbaar zijn in het kader van het nieuwe werkgelegenheidsakkoord op de groep die niet beroepsactief is, is in dat opzicht een verantwoorde keuze. Het is die groep die vandaag maximaal moet worden verleid naar de arbeidsmarkt en begeleid naar vacatures. Doelgroepenkortingen en andere instrumenten moeten gericht worden ingezet. De minister erkent dat de inflatie voor een spanningsveld kan zorgen, maar dat sterkt hem in de overtuiging dat de middelen gericht moeten worden ingezet en vooral voor de groepen die vandaag niet wordt bereikt.

Axel Ronse verduidelijkt dat hij niet pleit voor het optrekken van de doelgroepenkortingen. Hij stelt wel de vraag naar de doelmatigheid van de doelgroepenverminderingen. Als de indexering van de brutolonen er komt, moet dat op zijn minst worden onderzocht.

Minister *Jo Brouns* herhaalt dat het daarom des te relevanter is om de Vlaamse middelen doelgericht in te zetten om de loonkostenhandicap voor specifieke groepen te milderen.

Caroline Gennez vindt het belangrijk de suboptimale werking van de doelgroepenkortingen te erkennen, zoals velen al eerder deden, en de middelen te oriënteren naar maatregelen die wel werken. De minister heeft toegelicht dat middelen worden verschoven naar het groeipakket maar misschien is het te betreuren dat die niet worden gebruikt voor activerende maatregelen voor de kinderopvang. Daar is de link met de bevoegdheid Werk groter.

Het lid is wel tevreden met de toezegging van de minister om over de afstemming van de verlofstelsels en aanmoedigingspremies te overleggen met het federale niveau. De aanmoedigingspremie zou automatisch kunnen worden toegekend aan iedereen die een federaal thematisch verlof aanvraagt. De Vlaamse maatregelen kunnen aanvullend zijn bij de federale. Nu worden de premies vaak niet aangevraagd omdat mensen er niet van op de hoogte zijn.

Caroline Gennez vindt het tot slot jammer dat de onderbenutte middelen van de dienstencheques niet in het stelsel kunnen blijven. Iedereen lijkt ervan overtuigd dat er inzake lonen en arbeidsvoorwaarden een extra inspanning nodig is, bovenop de jobbonus.

Minister *Jo Brouns* antwoordt dat er in uitvoering van het begrotingsakkoord ook middelen worden ingezet om mensen aan een lager tarief te laten gebruikmaken van de kinderopvang. Inzake personeel voor de kinderopvang heeft VDAB al afspraken gemaakt om kandidaat-werknemers die nog niet over de nodige kwalificaties beschikken sneller te laten starten, onder meer door werkplekleren. Er wordt gemikt op enkele duizenden extra plaatsen.

III. Indicatieve stemming

De aan de commissie toegewezen delen Economie, Wetenschap en Innovatie en Werk en Sociale Economie worden indicatief aangenomen met 6 stemmen tegen 1 bij 2 onthoudingen.

Robrecht BOTHUYNE,
voorzitter

Kurt VANRYCKEGHEM
Caroline GENNEZ,
verslaggevers

Gebruikte afkortingen

BBT	beleids- en begrotingstoelichting
CDBC	Centrale Dienst voor de Bestrijding van de Corruptie
CIC	Centrale Invorderingscel
EWI	Economie, Wetenschap en Innovatie
FFEU	Financieringsfonds voor Schuldafbouw en Eenmalige Investeringsuitgaven
FOD	Federale Overheidsdienst
FRIS	Flanders Research Information Space
FWO	Fonds Wetenschappelijk Onderzoek – Vlaanderen
IT	informatietechnologie
kmo	kleine of middelgrote onderneming
LDE	lokale diensteneconomie
NACE	Nomenclature statistique des activités économiques dans la Communauté européenne
O&O	onderzoek en ontwikkeling
PMV	Participatiemaatschappij Vlaanderen
RIZIV	Rijksinstituut voor Ziekte- en Invaliditeitsverzekering
RSVZ	Rijksinstituut voor de Sociale Verzekeringen der Zelfstandigen
RSZ	Rijksdienst voor Sociale Zekerheid
SERV	Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen
SINE	sociale inschakelingseconomie
VAK	vastleggingskrediet
VBH	Vlaamse Brede Heroverweging
VDAB	Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Beroepsopleiding
VEK	vereffeningskrediet
VESOC	Vlaams Economisch Sociaal Overlegcomité
VLABEL	Vlaamse Belastingdienst
VLAIO	Agentschap Innoveren en Ondernemen
WSE	Werk en Sociale Economie